

UMUMIY PSIXOLOGOYA VA TURLI XIL PSIXOLOGIK AMALIYOTLAR

Samatova Nigora Davlataliyevna

O'zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali

Abdurasulova Sitora Oybek qizi

O'zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali

Oila psixologiyasi yo'nalishi 1-bosqich talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada umumiy psixologiya va uning bo'limlar va bolalar psixologiyalari haqida malumotlar keltirilgan. Maqoladagi asosiy malumotlarda bolalar psixologiyalari va ularning tartiblash jarayonlari haqida malumotlar berilgan.*

Kalit so'zlar: *Psixologiya, tarix, psixik, eksperimental, tibbiyot,*

XVIII-XIX asrlarda boshlangan hayvonlarning psixik faoliyatini o'rganish bo'yicha tadqiqotlar ekologiya, otologiya va boshqa fanlar bilan uzviy bog'liq bo'lgan hayvonot bog'i psixologiyasini vujudga keltirdi. Psixologiyaning alohida bo'limi psixogigiena, tibbiy psixologiya bo'lib, u psixoterapiya va tibbiy deontologiya masalalarini o'rganadi, yo'l psixologiyasi (qabul qilish, xotira, fikrlash va boshqalar kabi ruhiy jarayonlarni tartibga solish qonuniyatlarini o'rganadi.), neyropsixologiya (ruhiy jarayonlarning miyaning ayrim tuzilmalari bilan aloqasini o'rganadi) va ruhiy tuzatish.

Bolalar psixologiyasi (bola psixikasining rivojlanish qonuniyatlarini o'rganadi) va pedagogik psixologiya (psixikani maqsadga yo'naltirilgan pedagogik jarayon kontekstida o'rganadi, ta'lim va tarbiyaning psixologik asoslarini ishlab chiqadi), yosh psixologiyasi (o'rganish mavzusi – psixikaning yosh xususiyatlari), mehnat psixologiyasi (issleduet mehnat jarayonida ruhiy faoliyat va shaxsni o'rganadi, kasb tanlash, mehnat jamoalarini tashkil etish va boshqalar bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqadi.), avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlarini loyihalash va takomillashtirishda muhim ahamiyatga ega bo'lgan muhandislik psixologiyasi ("inson qurilmasi" tizimida inson faoliyatini o'rganadigan mehnat psixologiyasi bo'limi); ular koinot psixologiyasi (koinotga parvoz sharoitida ruhiy faoliyatning xususiyatlarini o'rganadi), ijtimoiy psixologiya (jamoadagi inson faoliyati qonunlarini va shaxslararo munosabatlarning shakllanishini o'rganadi), qiyosiy psixologiya (o'rganish mavzusi umumiylik psixologiyaning ko'plab sohalarining kelib chiqishi va rivojlanishidagi farqlar quyidagi mezonlar bilan ajralib turadi:

- maxsus faoliyat (mehnat psixologiyasi ,tibbiyot, pedagogik psixologiya, san'at, sport psixologiyasi va boshqalar.);

- rivojlanish (hayvonlar psixologiyasi, qiyosiy psixologiya, rivojlanish psixologiyasi, bolalar psixologiyasi va boshqalar.);

- ijtimoiy umumiylik (ijtimoiy psixologiya, shaxs psixologiyasi, guruh, sinf psixologiyasi, etnopsixologiya va boshqalar.k.).

Sohalardagi faoliyat maqsadiga ko'ra farq muhim rol o'ynaydi (yangi bilimlarni olish va ularni qo'llash): asosiy va amaliy Fanlar; tadqiqot mavzusiga ko'ra – rivojlanish psixologiyasi, ijodkorlik, shaxs psixologiyasi va boshqalar.k. psixofiziologiya, neyropsixologiya, matematik psixologiya va boshqalar.psixologiyaning boshqa fanlar bilan aloqasi asosida vujudga kelgan fanlarni keltirish mumkin. Psixologiyaning amaliyotning turli sohalari bilan murakkab aloqalarining rivojlanishini tashkiliy, muhandislik psixologiyasi, sport psixologiyasi, pedagogik psixologiya va boshqalarda kuzatish mumkin.

Turli mualliflar psixologiyaning 100 dan ortiq sohalarini sanab o'tishadi. Lekin, aslida, hozirgi paytda ularning soni bundan oshib ketdi.

Shuningdek, psixologiyaning maxsus bo'limlari va yo'nalishlari mavjud: differentsial psixologiya(odamlar o'rtasidagi individual farqlarni o'rganadi), qabul psixologiyasi, kriminologiya va sud psixologiyasi, ilmiy, texnik va badiiy ijod psixologiyasi ,qarish psixologiyasi (gerontopsixologiya), aviatsiya psixologiyasi.

Hozirgi zamon psixologiyasi boyib bormoqda va rang-barang bo'lib bormoqda, so'nggi yillarda psixologiyaning yangi yo'nalishlari: antropologik psixologiya, acmeology, tahdid va terrorizm psixologiyasi, Nasroniylik psixologiyasi, aloqa psixologiyasi, davriy psixologiya, bio konstitutsiyaviy psixologiya, "buyuk tadqiqotlar" psixologiyasi, o'sish psixologiyasi, hayot psixologiyasi, kvant psixologiyasi, tergov psixologiyasi, badiiy qabul qilish psixologiyasi, psixologik adabiyot, eshitish psixologiyasi, kutish psixologiyasi, orzular va orzular psixologiyasi, sevgi psixologiyasi, inqiroz va xavfli vaziyatlar psixologiyasi, ekzoterik psixologiya, taqdir psixologiyasi, mutaassiblik psixologiyasi, qobiliyatlar psixologiyasi, xususiy shaxslar psixologiyasi, ta'lim faoliyati psixologiyasi, ayollar psixologiyasi, qul xulq-atvori psixologiyasi, genotsid va ommaviy qotillik psixologiyasi, xizmat aloqasi psixologiyasi, o'qituvchi psixologiyasi,tashqi ko'rinish psixologiyasi, Oliy maktab psixologiyasi, psixologiya, saylov xulq-atvori psixologiyasi, erkaklar psixologiyasi, din psixologiyasi, homologiya, qo'rquv psixologiyasi, o'lim psixologiyasi, muqobil psixologiya, va hokazo.faoil shakllanmoqda.

Ushbu sohalarga yoki haqiqiy voqealar va inson turlariga qo'shimcha ravishda, maxsus kurslarni ifodalovchi so'zlarning mutlaqo kutilmagan kombinatsiyasi mavjud, xususan: qarzdor, qarz beruvchi, qimmatli qog'ozlar egasi, narx, so'roq, futbolchilar, rassom, diktatura, bezori, professional daraja, ishonch, e'tiqod, jinsiy aloqalar, murabbiylik faoliyati, aloqa, aloqalar, hissiy kuyish, muxbir psixologik madaniyat, o'qituvchilik faoliyati, bir tomonlama, dizayn, bolalar o'yini,, ular orasida sayohat, millatga mansublik, jinoiy xatti-harakatlar, ta'sir, ishdan bo'shatish, bolalar ijodiyoti, tarbiyasi qiyin o'smirlar, aqli zaif talaba, bayram, tabassum, jizzakilik, juftliklar, telefon suhbatlari, qotil psixologiyasi.

An'anaviy psixologiya fanlari-umumiy psixologiya, ijtimoiy psixologiya, shaxs psixologiyasi, aloqa psixologiyasi, yosh va pedagogik psixologiya chuqur o'zgarishlarga duch kelmoqda.

Hozirgi zamon psixologiyasining asosini psixikaning umumiy qonuniyatlari, qonunlari, mexanizmlarini o'rganadigan umumiy psixologiya tashkil etadi. U ilmiy kashfiyotlar

qiladigan nazariy tushunchalar va eksperimental tadqiqotlarni o'z ichiga oladi. Umumiy psixologiya akademik fan nomi bilan ataladi. Fan sifatida u universitetlar va Akademiya institutlarida rivojlanib, asosiy bilimlarni olishga qaratilgan.

Aksincha, amaliy psixologiya ma'lum bir Abituriyent bilan savdo tashkiloti, vazirlik yoki idora, harbiy gospital yoki umumta'lim maktabi kabi noma'lum, mijozning amaliy ehtiyojlarini ilmiy jihatdan ochib beradigan keng va chuqur tadqiqotlar o'tkazmasdan shug'ullanadi. Amaliy psixologlarning asosiy ish vositasi treninglar, xususan: psixodrama, jismoniy treninglar, NLP treninglari, o'z – o'zini etishtirish treninglari, ijtimoiy hamkorlik treninglari, gestalttreninglar, shaxsiy o'sish treninglari va biznes treninglari, avtotrenlar va ko'nikmalarni rivojlantirish treninglari, ota-onalar va bolalar uchun treninglar.

Amaliy psixologiyaning bir qismi bir qator masalalarni o'z ichiga oladi, jumladan ishdagi qiyinchiliklar (ishdan qoniqishning yo'qligi, hamkasblar va boshliqlar bilan kelishmovchiliklar, ishdan bo'shatish imkoniyati, yangi ish izlashdagi muammolar), shaxsiy hayotdagi tartibsizliklar, oilaviy nizolar, muammolar. xalqaro oilalar, maktabda yoki o'rta maktabda yomon assimilyatsiya, ota-ona va bola munosabatlari muammolari, o'ziga ishonch va hurmatning yetishmasligi, – psixologik maslahatni tashkil qiladi.

Psixologiya sohalari Psixologiya fani qaysi sohaga bo'linganligi bo'yicha bir necha guruhlarga bo'linadi. Biz buni birinchi bo'lib nazariy va amaliy psixologiya deb ataladigan ikkita katta guruhga ajratamiz.

Nazariy psixologiya bizga asos bo'lib xizmat qiladigan asosiy qonunni, qoidalar va psixologik nazariyalar va tamoyillarni o'rgatadi. Bu bizga juda xilma-xil analizatsiyalar, baholashlar, modifikatsiyalar va xususiyatlarni rivojlantirish texnikasini o'rgatadi.

Amaliy psixologiyada esa nazariy psixologiyada muhokama qilingan va o'rganilgan bilimlar sinovdan o'tkaziladi. Bu erda biz haqiqiy hayotda psixologik qoidalar, printsiplar, nazariyalar va texnikani qo'llab-quvvatlaymiz va bilimlarimizni sinab ko'ramiz.

REFERENCES:

[1]. Rixsiyeva, M., & Samatova, N. (2020). HUMAN PSYCHOLOGY AND ITS ROLE IN ETHNIC SOCIETY. www.conferencepublication.com, 12.

[2]. Davlataliyevna, S. N. (2022). OILADAGI SALBIY MULOQOTNING FARZAND PSIXOLOGIYASIGA TA'SIRI. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, 475-478.

[3]. Пирог, Г. В. (2021). Психологические особенности жизненных перспектив современной молодежи. *Ўзбекистонда психологияни ривожлантириш муаммолари: назария ва амалиёт уйғунлиги*, 253-254.

[4]. Sattorova Mahliyo Burhanovna. (2022). TA'LIM JARAYONIDA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING O'RNI VA AHAMIYATI. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, 1(2), 436–440. Retrieved from <http://journal.jbnuu.uz/index.php/ijcstr/article/view/227>